

A kaleidoszkóp színei

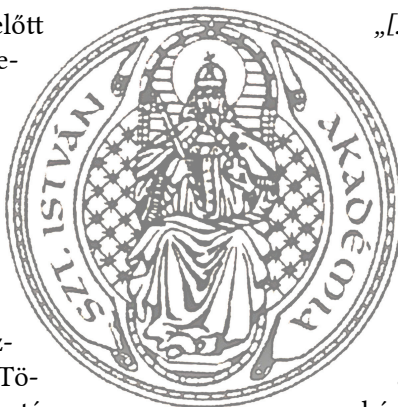
GACSÁLYI TÖLGYESI ÁGNES

g.tolgyag@gmail.com

A könyvtárosok világának ezernyi színe olyan, mint a kaleidoszkóp. Állandóan mozgó, változó, gazdagodó árnyalatai az általa befogadott és gondozott tudományok, művészetek, ismeretek területének végtelen sokasága adja. Ezért a jó könyvtáros nem tud(hat) mindent, de tudja, hol kell utánanézni. Ha valami felkelti a saját, vagy olvasója érdeklődését, akkor elindul a könyvekbe zárt tudás kalandos ösvényein, és addig megy, amíg meg nem találja, amit keres. Én is ezt tettem, mert nyomós okom volt rá. Nemrég szereztem ugyanis tudomást arról, hogy szerkesztőtársam, POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PhD) a Szent István Tudományos Akadémia rendes tagja lett. Ennek a rövid, de tiszteletre méltó hírnek eredtem nyomába, hogy hiteles tájékoztatást adhassak Kollégáinknak, Olvasóinknak.

A történet az éppen 200 évvel ezelőtt született IPOLYI ARNOLD (született Stummer Arnold, Ipolykeszi, 1823. október 18. – Nagyvárad, 1886. december 2.) munkásságával kezdődik, akit a magyar művészettörténet egyik úttörőjeként tartunk számon, de aki volt beszercebányai (1871-től), majd nagyváradai (1886) püspök, titkos tanácsos, az MTA igazgatói, és a Kisfaludy Társaság tagja, Törökszentmiklóson – ahol a város könyvtára felvette nevét – a templom plébánosa is. Szerteágazó érdeklődése és munkálkodása – a művészettörténet mellett – kiterjedt a régészet, a népköltészet, a népi ipar területére is, de nevéhez fűződik a műemlékvédelem kiépítése, a műemlékek topografikus nyilvántartásának bevezetése, vidéki múzeumok létesítése is. Az élő művészettel 1880-ban kezdett foglalkozni, ekkortól lett a Képzőművészeti Társulat elnöke.

Ipolyi Arnold gazdag életútjának következő jelentős állomása 1885, amikor kezdeményezésére a Szent István Társulat életre hívta Tudományos és Irodalmi Osztályát, melynek küldetése volt, hogy otthont adjon a katolikus tudósok szellemi műhelyének. Három évtized jelentős tudományos tevékenysége eredményeként 1915-ben önálló intézménnyé alakult, Szent István Akadémia (SZIA) néven, a Magyar Tudományos Akadémiával egyenrangú, önálló tudományos akadémiaként. Tagjainak jelentős része mindkét tudományos társaságban jelen volt. Célul tűzték ki, hogy

„[...] a katolikus tudósok társulásaként, szakosztályainak megfelelően mozdítsa elő a tudományosságot a keresztény értékrend szellemében.” Tevékenységük a két világháború közötti időszakban élte fénykorát, amikor is számos tudományos előadás született, melyek legtöbbször nyomtatásban is megjelent. Az Állami Egyházügyi Hivatal nyomására azonban 1952-ben a SZIA beszüntette működését, ám néhány évvel később, 1958-tól már újra beindult a tudományos élet. Az „újraélesztésben”

jelentős szerepet vállalt STIRLING JÁNOS, valamint HORVÁT ADOLF OLIVÉR OCist (ciszterci szerzetes) professzor, akinek közbenjárásával újra megkezdhette munkáját az akadémia.

A testület életének újabb jelentős állomása – egyben ma már 20 éves jubileuma – 2003. március 10-e, amikor is újjászerveződött a 2004-től Szent István Tudományos Akadémia (SZITA) néven tevékenykedő tudományos testület, hivatalos nyilvános egyházi társulás (consociatio publica), amelynek fővédnöke Magyarország mindenkori primása.

A Szent István Tudományos Akadémiának a két világháború között négy osztálya működött:

- Hittudományi és bölcseleti osztály,
- Történelem, jog- és államtudományi osztály,
- Nyelv- és széptudományi osztály,
- Mennyiségtan- és természettudományi osztály.

Részlet a SZITA szabályzatából:

„9. § (2) Az Akadémiának rendes (emeritus), tiszteleti és külső tagjai vannak; a létszám az első kategóriában (rendes tag) zárt. (Rendes tag 120, emeritus és tiszteleti tag felső létszámkorlát nélkül, külső tag 10 fő, ld. 5. § [c])

Akadémiai tagságra, mind a rendes, mind a külső, mind pedig a tiszteleti tagságra két vagy több tag írásban tehet ajánlást, melyhez csatolni kell a javasolt személy életrajzát és a tudományos munkásságát dokumentáló iratokat. Az ajánlók között legalább két rendes tag legyen, s egyikőjük képviselje a jelölt által művelt tudományterületet.

a) Az Akadémia rendes, külső és tiszteleti tagságára a jelölést a tudományos munkásság alapján, a beérkezett írásbeli ajánlást mérlegelve az osztályelnökök végzik testületileg. Tagnak csak olyan személy javasolható, aki alapvető hit és erkölcsi kérdésekben a Katolikus Egyház tanítását követi. Rendes tag csak magyar állampolgár lehet. Ha minden rendben van, a közgyűlés dönt a jelölt felvételéről, a végső szót pedig a mindenkori érsek mint fővédő mondja ki. (2000-től PASKAI LÁSZLÓ, 2003-tól ERDŐ PÉTER.)”

Ma a szervezet már differenciáltabb keretek között, hat osztályán keresztül tevékenykedik az alábbiak szerint:

1. Teológiai, filozófiai,
2. Történelem- és néprajztudományi,
3. Nyelvészeti, irodalom- és művészettörténeti,

4. Jog-, társadalomtudományi (felölelve a pedagógia, pszichológia és a közgazdaságtudomány területét is),
5. Biológiai és orvostudományi,
6. Természettudományi osztály.

A tagsági jogok gyakorlásának feltétele a megválasztás, primási jóváhagyás és két éven belül székfoglaló tartása.

A Szent István Tudományos Akadémia ma is az MTA-val párhuzamosan működő tudományos testület, a Magyar Művészeti Akadémia és a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia mellett a négy magyar akadémia egyike.

Ez a patinás társaság fogadta rendes tagjává 2022 decemberében POGÁNYNÉ DR. RÓZSA GABRIELLA (PHD) szerkesztőtársamat, melyhez – a magam és Olvasóink nevében is – szívből gratulálok!

Források

- [1] Ipolyi Arnold – Wikipédia ([wikipedia.org](https://hu.wikipedia.org))
- [2] Szent István Tudományos Akadémia – Wikipédia ([wikipedia.org](https://hu.wikipedia.org))
- [3] Szemle – http://web.axelero.hu/kesz/jel/04_01/szemle.html
- [4] Baranyai Béla: Beszélgetés Barna Gáborral, a Szent István Akadémia főtítkárával. 2023. január 9. <https://www.magyardurir.hu/hirek/beszelgetes-barna-gaborral-szent-istvan-tudomanyos-akademia-fotitkaraval>
- [5] A Szent István Tudományos Akadémia Alapszabálya. 2020. február 3. URL: <https://szentistvanakademia.hu/magunkrol/alapszabaly/>